
Richtlijnen voor de Nationale Gereformeerde Politiek.

Vastgesteld door de
Algemene Vergadering
van het Gereformeerd
Politiek Verbond, bijeen
te Amersfoort op 7 april 1979

Richtlijnen voor de Nationale Gereformeerde Politiek.

Ten geleide

De nationaal gereformeerde of nationaal christelijke politiek, die het Gereformeerd Politiek Verbond voorstaat, wil uitgaan van de Bijbel en van de gereformeerde belijdenis. Het GPV wil hierbij zijn winst doen met het werk van christenen uit vorige eeuwen, zoals J. Calvijn en mr. G. Groen van Prinsterer, wier werk ook van grote politieke betekenis is geweest. Maar het moet tevens constateren, dat de Bijbel als Gods Woord in de politieke praktijk steeds meer plaats heeft moeten maken voor programs en beginselen, die als een soort politieke geloofsbelijdenis gingen fungeren.

Toen dit ook in de Anti-Revolutionaire Partij onder leiding van mannen als dr. A. Kuyper, dr. H. Colijn en dr. J. Schouten steeds duidelijker vormen aannam vormde dit één van de belangrijkste motieven om te komen tot oprichting van het GPV. Aan de oprichting op 1 april 1948 ging een driedaags kongres van gereformeerden in

Amersfoort vooraf, waar de principiële bezwaren tegen de fundering van het A.R.-program en tegen de houding van de A.R.-partijleiding daarbij werden besproken. Dit kongres leidde tot de aanname van de z.g. Amersfoortse stellingen, waarin o.a. werd uitgesproken dat een aantal "beginselen" van het anti-revolutionaire program zich wezenlijk verwijderden van de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis.

Om hier tegen voor de toekomst een dam op te werpen werd in het reglement van het GPV bepaald, dat de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis de enige grondslag en regel van het Verbond, ook voor het staatkundig leven, vormen.

In 1957 besloot de Generale Verbondsraad van het GPV een commissie in te stellen met de opdracht "een program van politieke richtlijnen in het aktuele leven" te ontwerpen. Deze commissie nam de Amersfoortse stellingen van 1948 als beginpunt voor haar werk. Na publikatie en bespreking van verschillende rapporten werd in 1964 een eindrapport uitgebracht. De Algemene Vergadering

van het GPV stelde vervolgens op 29 januari 1966 het eerste program van richtlijnen voor de nationaal gereformeerde politiek vast.

De rapporteur van de commissie, dr. A.J. Verbrugh, verzorgde in nauwe samenwerking met zijn medekommissieleden een toelichting op het program, dat verscheen onder de titel "Hoe wij het verkiezen". Aan het program gaat een preambule vooraf, waarin het karakter van het program van richtlijnen nog eens is vastgelegd: een gezamenlijke politieke gedragslijn, die gehanteerd moet worden in overeenstemming met en naar de zin van de Heilige Schrift, waarvan de Drie Formulieren van Enigheid van de Gereformeerde Kerken de hoofdsom leren.

Al spoedig bleek behoefte te bestaan om de nationaal gereformeerde politiek ook vorm te geven voor de politiek op plaatselijk en provinciaal niveau. Hiertoe werden de leidraden samengesteld voor een nationaal gereformeerd gemeenteprogram en een dito provincieprogram. Van de eerste verscheen in 1977 al een derde versie, van de laatste een tweede. Bij dit werk verleende de inmiddels tot stand gekomen Groen van

Prinsterer Stichting, het wetenschappelijk instituut van het GPV, belangrijke diensten.

Ruim tien jaar na de officiële vaststelling van het program van richtlijnen werd behoefte aan aktualisering gevoeld. De politieke ontwikkelingen in binnen- en buitenland hadden niet stilgestaan. Onderwerpen, die in het program van richtlijnen nog weinig aandacht gekregen hadden, bleken steeds meer de politieke discussies te gaan beheersen. Het curatorium van de Groen van Prinsterer Stichting kreeg dan ook van de Generale Verbondsraad het verzoek een herziening van het program van richtlijnen voor te bereiden, waarbij aandacht geschonken zou moeten worden aan commentaren die in de loop der jaren op de tekst van het program waren ontvangen, maar vooral ook aan die praktisch-politieke zaken die rond de overgang naar de tachtiger jaren van aktuele betekenis zijn en ten aanzien waarvan het aangeven van richtlijnen voor een nationaal-gereformeerde politiek van belang is.

Nadat het ontwerp voor herziene richtlijnen om kommentaar was voorgelegd aan de bij het GPV aangesloten verenigingen en de ingekomen reakties waren ver-

werkt kon aan de Algemene Vergadering een voorstel worden gedaan tot herziene vaststelling van het program. Op 7 april 1979 besloot deze vergadering tot deze vaststelling. Aan de Generale Verbondsraad werd daarbij verzoekt de formuleringen waar nodig zodanig aan te passen, dat het program in vlot leesbaar Nederlands geschreven zou zijn. Aan deze opdracht heeft de Generale Verbondsraad zo goed mogelijk voldaan.

De nationaal gereformeerde politiek, zoals deze het GPV voor de tachtiger jaren voor ogen staat, is nu in hoofdlijnen geformuleerd.

De Verbondraden spreken de hoop uit, dat het mogelijk zal zijn deze politiek in ons land uit te dragen en ingang te doen vinden, opdat de almachtige God, die hemel en aarde met alle bronnen van leven en welvaart geschapen heeft, de lof en eer ontvangt die Hem toekomt (art. 1 van het program).

Amersfoort, 15 december 1979

Namens de Verbondraden,
J. van der Jagt, voorzitter
G.J. Schutte, sekretaris

Het Gereformeerd Politiek Verbond, in algemene vergadering bijeen te Arnhem op 6 en 7 april 1979, verklaart, onder verwijzing naar artikel 3 van de statuten, dat de hieronder aangegeven gezamenlijke politieke gedragslijn dient te worden gehanteerd in overeenstemming met en naar de zin van de grondslag van het Verbond, die volgens artikel 2 van de statuten is de Heilige Schrift, waarvan de Drie Formulieren van Enigheid van de Gereformeerde Kerken de hoofdsom leren; en gaat onder dat beding over tot herziening vaststelling van de volgende

Richtlijnen voor de Nationale Gereformeerde Politiek.

TEGEN DE REVOLUTIE: HET EVANGELIE

1.

Het universele doel van de mensheid

Tegen wetteloosheid en materialisme

De almachtige God heeft hemel en aarde, met alle bronnen van leven en welvaart, geschapen.

Het Gereformeerd Politiek Verbond roept overheid en volk op deze God lof en eer te geven, overeenkomstig het allesomvattende en eeuwige evangelie van de komende Christus, de Koning der koningen.

Wetteloosheid en materialisme voeren ons volk van deze roeping af en maken het weerloos tegen de heerschappij van de antichrist. Daarom moet de overheid beide in het openbare leven zonder aarzelen tegengaan.

STAAT EN GRONDWET

2.

De Grondwet moet het nationale doel vermelden

In de Nederlandse Grondwet komt de roeping van de overheid om de Schepper publiek te eren niet tot uitdrukking; een nationale en universele doelstelling voor het regeerbeleid in deze zin ontbreekt.

Dit fundamentele tekort ondergraaft de morele kracht van ons volk en bedreigt het voorbestaan van onze natie. Daarom is een grondwetsherziening, waardoor dit tekort wordt opgeheven, noodzakelijk.

3.

De cultuuropdracht

God geeft de burgers - zowel ieder persoonlijk als allen samen - de taak het land in alle samenlevingsverbanden als goede rentmeesters verantwoord te beheren en zinvol te ontwikkelen. Zo leveren zij tevens een bijdrage aan de harmonische ontplooiing van de hele aarde.

Zowel de rijksoverheid als de lagere overheden moeten die taak erkennen en de burgers opwekken hun roeping trouw te volbrengen. De eigen taak van de overheid als hoofd van de openbare (burgerlijke) samenleving is, in alle openbare aangelegenheden de voorzieningen te treffen die nodig zijn om deze beheers- en ontwikkelingstaak mogelijk te maken. Zij moet dit doen met het publieke oogmerk de rechtvaardige en barmhartige God alle eer te bewijzen en het rijk van Jezus Christus te bevorderen.

4.

Gezag en recht

Ter bescherming van het volk moet de overheid orde en wet handhaven, niet naar eigen willekeur, maar als dienaar van God.

Daarom moet zij normen stellen en rechtsregels verordenen, die voortvloeien uit de Wet van de Heilige Schrift. Zij moet daarbij de wijsheid in acht nemen die de Heilige Schrift leert.

5.

Vrijheid voor de dienst van God

Als Hoofd van de hele schepping is Jezus Christus Hoofd van Zijn kerk. Terwille van Zijn kerkvergaderend werk moet de overheid de vrijheid van godsdienstig belijden, die in de Grondwet gewaarborgd is, evenals de geestelijke vrijheden die daarmee samenhangen, handhaven.

Zij moet er op toezien, dat geen enkele religieuze, politieke of maatschappelijke organisatie geestelijke dwang uitoefent in de openbare samenleving.

6.

Verankering van de Grondwet in de Universele wet van God

Door het uitvoeren van haar taak, zoals die is omschreven in de artikelen 3, 4 en 5, richt de overheid zich naar Gods wet. Ook sluit zij daarmee aan bij onze beste nationale tradities, wat voor de instandhouding van onze staat niet kan worden gemist.

Daarom moet in de Grondwet worden vastgelegd, dat de overheid in beleid en wetgeving aan deze universele wet van God gebonden is.

Iedere burger kan vrij van deze wet van God kennismaken. Zij is ontvouwd in de Tien Geboden, door Christus samengevat in het gebod van liefde tot God en de naaste (Mattheüs 22 vs 37-40) en geldt voor alle burgers in gelijke mate.

7.

De constitutionele monarchie

De Koning, die regeert bij de gratie Gods, en als erfelijk drager van de soevereiniteit behoort tot het huis van Oranje-Nassau, is bevoegd de grote lijnen van het regeerbeleid te toetsen aan de Grondwet. In het belang van de instandhouding van de Nederlandse Staat dient deze bevoegdheid meer erkenning te vinden.

Daarom behoort de Koning wetten en in het algemeen alle overheidshandelingen bij gebleken strijd met de Grondwet buiten werking te kunnen stellen. Zo nodig kan hij zich hiertoe laten bijstaan door een toetsingsraad, waarvan de leden door hem worden benoemd.

8.

Wetgeving en bestuur

De ministers zijn verantwoordelijk voor een bestuur en wetgeving in overeenstemming met de Koning, die zich heeft verplicht de Grondwet te handhaven en te onderhouden, en tevens in goed overleg met de gekozen vertegenwoordigers van het volk. Dit vormt een waarborg tegen machtsmisbruik, dat gemakkelijk kan insluipen wanneer de staatsmacht bij één of enkele personen berust.

Voor een goede werking van de volksinvloed is noodzakelijk, dat de vrijheid van meningsuiting van de burgers wordt beschermd. Zij moeten in de gelegenheid worden gesteld hun vertegenwoordigers aan te wijzen door vrije, geheime verkiezingen en algemeen kiesrecht, volgens het beginsel van evenredige vertegenwoordiging. Op deze wijze wordt tevens een dam opgeworpen tegen een rechtstreekse dictatuur van de volksmassa en ook tegen een dictatuur van revolutionaire comités of volksmenners, die pretenderen uit naam van het volk te handelen maar intussen juist hun wil aan het volk opleggen.

Het is de taak van de volksvertegenwoordiging het beleid van de regering te beoordelen en mee te werken aan de totstandkoming van wetten. Bij een onoplosbaar conflict tussen één of enkele ministers en de volksvertegenwoordiging, stellen deze ministers hun portefeuille ter beschikking, tenzij de Koning een beroep op de kiezer wil doen door ontbinding van de volksvertegenwoordiging.

Het verkeer tussen ministers en volksvertegenwoordiging moet zoveel mogelijk in de openbaarheid plaatsvinden. Dit is niet alleen nodig omdat openbaarheid de burgers in staat stelt het werk van hun vertegenwoordigers te volgen, maar ook omdat verkeerde praktijken kunnen worden afgeremd door de mogelijkheid van voortdurende toetsing aan de door God gestelde normen en verhoudingen.

9.

Lagere overheden

De roeping van de lagere overheden is niet in strijd met die van de rijksoverheid: besturen van gemeenten en provincies nemen op hun niveau deel aan het ontwikkelingswerk, zoals art. 3 dat aangeeft. Daarom moeten ook zij in hun beleid handelen naar de universele normen die voor de overheid gelden.

Bevordering van de zelfstandigheid van gemeenten en provincies is, bestuurskundig gezien, in overeenstemming met het ontstaan van de Nederlandse staat vanuit plaatselijke en gewestelijke bestuursseenheden. Door deze zelfstandigheid kunnen besturen en inwoners van gemeenten en provincies een maximale bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de natie.

Met het oog daarop moet de rechtstreekse financiële afhankelijkheid van gemeenten en provincies ten opzichte van de rijksoverheid worden beperkt. Alles wat niet noodzakelijk door de rijksoverheid geregeld moet worden, dient te worden overgelaten aan de provinciale en gemeentebesturen.

Toezicht op gemeentelijke of provinciale besturen mag alleen uitgeoefend worden met het oog op mogelijke strijdigheid van hun beleid met de wet of met het grondwettelijke doel van de rijksoverheid.

10.

Rechtsbedeling

De burgerlijke en strafrechtspraak in de staat moeten zijn gegrond op wetten, waarin de gerechtigheid van de wet van God tot gelding wordt gebracht. De overheid behoort - vanwege de opdracht haar door God Almachtig gegeven - te bevorderen dat straffen worden opgelegd en ten uitvoer gelegd als vergelding voor de schuld van de wetsovertreder. Deze straffen zijn wegens de ongebondenheid der mensen onmisbaar voor de goede voortgang van de samenleving.

De burgerlijke en strafrechtspraak moeten blijvend in handen zijn van een rechterlijke macht, die in haar rechtspraak onafhankelijk is van andere staatsorganen. In het algemeen geldt, dat aan de burgers de grootst mogelijke rechtsbescherming tegen de overheid moet zijn verzekerd.

NATIONALE ZELFSTANDIGHEID

11.

De strijdkrachten

De regering dient de nationale zelfstandigheid te handhaven. Zij moet ervoor waken dat het doel van onze strijdkrachten, ook bij het aangaan van militaire bondgenootschappen, in de eerste plaats de nationale bescherming blijft. Voorts dient zij door goede voorlichting de eer van het militaire ambt te bevorderen en hoog te houden.

Ook in vreedstijd hebben de militaire eenheden een belangrijke taak. Door afdoende strijdbaarheid, die blijkt uit een goede uitrusting en een behoorlijke discipline, tonen de militairen de hoogheid van het ambt van hun regering en kunnen zij bijstand verlenen bij het herstellen en handhaven van de interne rust en veiligheid.

De regering heeft het recht aan haar onderdanen de dienstplicht op de leggen. Zij dient het eigen karakter van de militaire samenleving ten opzichte van de burgermaatschappij te bewaren. De regering moet de militairen die in haar dienst staan voorhouden, dat zij zich dienen te onderwerpen aan Gods geboden en aan de internationale verdragen inzake de oorlogvoering, ook wanneer zij in oorlogstijd de macht van hun overheid aan de handelende vijand doen blijken.

Aangezien geestelijke verzorgers geen moreelsofficieren in dienst van de overheid zijn dient de regering hun bezoldiging te staken. Andere aan hen verleende faciliteiten mogen slechts worden gehandhaafd onder voorwaarde dat ambt en zwaardmacht van de overheid worden geëerbiedigd.

12.

Buitenlandse politiek; ontwikkelingsgebieden

De regering dient een zelfstandigheidspolitiek (geen neutraliteitspolitiek) te voeren, die noch het sluiten van bondgenootschappen voor een bepaald doel, noch de erkenning van de rechtsmacht van een internationaal gerechtshof uitsluit.

Omdat Christus de Regeerder van alle regeringen op aarde is, moet de regering haar buitenlands beleid volgens de normen van de universele wet van God inrichten.

Ten aanzien van de verdeling van de wereld in staten wordt de voorkeur gegeven aan een mozaïekstructuur boven de vorming van een wereldstaat of van enkele zeer grote mogendheden.

Deze voorkeur volgt uit het feit dat de zondemacht in de zeer grote staten de overheden gemakkelijker brengt tot imperialisme en dictatuur.

Bij haar beoordeling van een samenleving van volken met sterk verschillende culturele tradities in één staatsverband, dient de overheid rekening te houden met het gevaar van culturele ontworteling, dat ontstaat door geforceerde vermenging van deze volken.

Bij het sluiten van verdragen moet de overheid streven naar een evenwichtspolitiek, waarbij de rechtsgelijkheid gegarandeerd is, en de gelijkheid in politieke zeggenschap van alle betrokken staten zo veel mogelijk in acht wordt genomen.

Ook als de verdragen aanleiding geven tot langdurige internationale samenwerking, moet de volkenrechtelijke soevereiniteit behouden blijven. Dit houdt in het handhaven van de Nederlandse zeggenschap over eigen militaire strijdkrachten en van het beginsel van de diplomatieke vertegenwoordiging van en in Nederland. Daarom moet niet voor boven-nationale samenwerking, maar voor samenwerking tussen de regeringen worden gekozen.

Zolang de Sovjet-Unie en andere communistische staten een zeer sterke en gevaarlijke macht vormen, moet Nederland aangesloten blijven bij de Noordatlantische Verdragsorganisa-

tie, ter beveiliging tegen agressie en intimidatie en tegen aantasting van de geestelijke vrijheid in het algemeen.

Aangezien de grote communistische mogelijkheden een politiek op wereldschaal bedrijven, moet de regering erop aandringen dat de NAVO in het belang van de veiligheid van haar leden eveneens een aangepast beleid op wereldschaal voert.

De Europese Gemeenschappen moeten een vorm van economische samenwerking blijven en niet een staat gaan vormen.

Mede daarom moet de samenwerking op defensie- en aanverwant gebied van de landen die behoren tot de westerse alliantie zoveel mogelijk in NAVO-verband plaatsvinden.

De regering moet ook binnen de organisatie van de Verenigde Naties haar beleid voeren in overeenstemming met de universele wet van God. Zij moet de principiële en praktische ontwikkeling van deze organisatie nauwlettend volgen en proberen te beïnvloeden, en daarbij overwegen of het lidmaatschap van deze organisatie, geheel of gedeeltelijk, nog langer verantwoord is.

Ook na het verbreken van de nauwe staatkundige banden tussen industrielanden en ontwikkelingsgebieden, met name in de jaren na 1945, blijft het de taak van de industrielanden voorzieningen ten gunste van ontwikkelingsgebieden te treffen. De Nederlandse bijdrage moet passen in een algemeen buitenlands politiek beleid, dat is gericht op:

- a. beschermen van de geestelijke vrijheid en van de christelijke zending volgens bijbelse belijdenis;
- b. voorkomen en tegengaan van geweld en agressie;
- c. harmonische ontplooiing en verantwoord gebruik van arbeidskrachten en grondstoffen van de gehele wereld;
- d. het voeren van een evenwichtspolitiek.

De stoffelijke hulp behoort zo veel mogelijk samen te gaan met voorlichting over de betekenis van de wet Gods voor de overheid, terwijl deze voorlichting waar mogelijk moet voortbouwen op het werk van christelijke kerk en zending.

OVERHEID EN MAATSCHAPPIJ

13.

Openbare zeden

De overheid behoort ervoor te zorgen, dat kerkelijke samenkomsten op de zondag ongestoord kunnen plaatsvinden. Waar mogelijk zal de overheid alle niet noodzakelijke werkzaamheden op zondag tegengaan, zodat de rust wordt bevorderd en de burgers gelegenheid hebben de kerkdiensten bij te wonen.

De overheid dient het huwelijk en het gezin te erkennen als samenlevingsvormen die fundamenteel zijn van de maatschappij. Volgens de Heilige Schrift zijn zij door God ingesteld. Deze erkenning houdt de plicht tot een optimale bescherming van het huwelijks- en gezinsleven in. Zogenaamde alternatieve samenlevingsvormen mogen daarom niet als gelijkwaardig aan het huwelijk of het gezin worden beschouwd.

De overheid moet het recht en de vrijheid eerbiedigen van een ieder om een gezin te vormen en in eigen verantwoordelijkheid kinderen op te voeden. Zij zal zich daarbij onthouden van het doen van aanbevelingen, het treffen van fiscale of andere maatregelen of het verschaffen van onderwijsfaciliteiten, die mede zijn gericht op beïnvloeding van de gezinsgrootte. De overheid dient abortus provocatus en euthanasie met alle haar ten dienste staande middelen tegen te gaan.

Openlijke prostitutie en andere vormen van publieke onzedelijkheid, alsmede alle openlijke reclame voor onzedelijk gedrag moeten worden tegengegaan. Met extra zorg zal de overheid ervoor waken dat minderjarigen niet met zulke zaken worden geconfronteerd.

Terwille van een goede ontplooiing van staat en maatschappij dient de overheid ook alle andere vormen van menselijke losbandigheid en verslaving, die de samenleving kunnen demoraliseren en schaden, waar mogelijk tegen te gaan. Strikte handhaving van het verbod om drugs te verhandelen of te gebruiken is geboden. Ook het deelnemen aan kansspelen en het daartoe gelegenheid geven moeten worden tegengegaan.

14.

Financiële politiek

De overheid heeft het recht door het heffen van belastingen de kosten te bestrijden, die zij maakt bij de uitvoering van haar taak. Bij vaststelling van de belastingtarieven moet zoveel mogelijk worden gerekend met het beginsel van het verschil in draagkracht. Een overheid, die de belastingen opzettelijk als middel gebruikt om de inkomens en eigendommen van de burgers aan een herverdeling te onderwerpen, maakt echter misbruik van haar bevoegdheid.

Het rijk dient bij het aangaan van leningen voorzichtig te handelen in verband met de druk van rente en aflossing op toekomstige begrotingsjaren.

De regering moet ervoor waken, dat de geldeenheid een vaste maat is, door deze zoveel mogelijk in vaste verhouding te doen staan tot het peil van de nationale bestedingen. Ook als buitenlandse regeringen de waarde van hun betaal- en rekeneenheid aantasten, mag dit geen reden tot navolging zijn voor de Nederlandse regering. In dat geval dient zij te streven naar een aanpassing van de wisselkoers. Door het verlenen van zoveel mogelijk zelfstandigheid aan de Nederlandsche Bank en door het tegengaan van financieringstekorten en overmatige schommelingen in het kredietvolume, dienen regering en monetaire autoriteiten alles te vermijden dat leidt tot hetzij waardevermindering, hetzij waardevermeerdering van het geld.

15.

Economie en nationale ontwikkeling

Stoffelijke goederen zijn middelen die de mens nodig heeft om tot eer van God o.a. zijn arbeid te verrichten. Daarom dient de overheid geen materialistische economische politiek te voeren, die is gericht op het produceren en verhandelen van goederen vooral ter verhoging van het consumptieniveau.

In plaats daarvan moet de overheid als hoofd van de openbare samenleving ontwikkelingswerken met een sterk openbaar karakter doen uitvoeren en daarvoor de publieke belangstelling wekken. Op deze wijze draagt zij er tevens toe bij dat ieder zoveel mogelijk de gelegenheid heeft te arbeiden. Dat is te verkiezen boven een beleid dat de overheid terwille van de werkgelegenheid steeds grotere invloed verschafft in het parti-

culiere bedrijfsleven. Om voor deze nationale inspanning financiële middelen te verkrijgen, moet de overheid haar eigen bestedingen beheersen en het volk geargumenteed aansporen tot een rechtvaardige en zoveel mogelijk vrijwillige matiging van zijn verbruiksgewoonten.

Ook behoort de overheid een zorgvuldig gebruik van energie en onvervangbare grondstoffen te bevorderen.

Het tegengaan van verontreiniging van lucht, water en bodem is een belangrijke voorwaarde voor een goede ontwikkeling van ons land.

Bij belangrijke stadia van grote openbare werken, dient de overheid God in passende, bijbelse bewoordingen publiek te erkennen.

16.

Ruimtelijke ordening en milieu

De ruimtelijke ordening is een instrument in handen van de overheid om haar van God ontvangen opdracht te kunnen vervullen. Zij kan slechts dan het geluk en het welzijn van de mens dienen, als zij wordt gehanteerd om ons land zo goed mogelijk te bebouwen en te bewaren tot eer van de Schepper.

Een overheidsorgaan neemt op dit gebied besluiten na overleg met de andere daarbij betrokken overheden. De rechtszekerheid van de burgers moet daarbij in acht worden genomen.

De ruimtelijke ordening moeten afgestemd op een harmonische spreiding van de bevolking. Zij heeft tevens tot doel onevenredige belasting van het milieu te vermijden. In wetgeving en bestuur moet voortdurend aandacht worden besteed aan milieuopbouw. Als voor noodzakelijke ontwikkelingen schade aan het aanwezige milieu ontstaat, zal dit zoveel mogelijk moeten worden goedge maakt door op een aanvullende wijze het natuurlijke milieu te herstellen en op te bouwen.

17.

Vrijheid van ambt en beroep

De overheid mag haar beleid niet richten op een programmering van de hele samenleving. Zij mag zich als hoofd van de openbare samenleving slechts bezighouden met zaken die naar hun aard openbare betekenis hebben. Het economische leven heeft die slechts op bepaalde gebieden, en dan soms nog alleen in geringe mate.

De overheid moet daarom bij het nemen van maatregelen op economisch gebied de vrijheid van ambt en beroep als uitgangspunt kiezen. Onder andere door het stellen van regels tegen misbruik moet zij deze vrijheid ook beschermen in de verhoudingen tussen de particulieren onderling. Met het oog hierop moet zij onder meer:

- a. de overheidseigendom waar mogelijk beperken;
 - b. met betrekking tot het particuliere bedrijfsleven zoveel mogelijk voorrang geven aan beperking van voorschriften en ingrepen boven uitbreiding, aan globale maatregelen boven regionale en bedrijfstaksgewijze maatregelen, en aan regionale en bedrijfstaksgewijze maatregelen boven maatregelen voor individuele bedrijven;
 - c. de publiekrechtelijke bevoegdheden van de bedrijfsorganen opheffen. Wel moet de mogelijkheid bestaan dat de overheid, in de gevallen waarin een publiekrechtelijke regeling noodzakelijk is, bepaalde regelingen bindend verklaart;
 - d. wijzen op het ontwikkelingsdoel van de samenleving, waar toe alle produktie van goederen en diensten behoort bij te dragen, ten einde daardoor negatieve factoren bij de concurrentie tegen te gaan;
 - e. dwingende macht van en politieke overheersing door maatschappelijke organisaties en personen tegengaan, zodat de maatschappelijke vrijheid behouden blijft;
 - f. een hoog niveau van persoonlijke dienstverlening aan de klant dat met name door het midden- en kleinbedrijf kan worden geboden, stimuleren.
-

18.

Sociale zaken

De overheid behoort na te streven, dat elke werknemer in haar eigen diensten en bedrijven de betekenis kent van zijn persoonlijke arbeidsprestatie, verricht tot lof van God. Hierdoor versterkt zij de sociale verbondenheid tussen leiding en personeel en is zij een voorbeeld voor het particuliere bedrijfsleven. De overheid moet binnen de grenzen van haar bevoegdheden bevorderen, dat dit ook het uitgangspunt is voor de werkzaamheden van de overlegorganen in de bedrijven.

De overheid dient voorts te zorgen voor een goede arbeidswetgeving en een goed toezicht op de naleving daarvan, zowel in overheids- als in particuliere bedrijven. In dit kader moet de overheid ook waarborgen, dat de onderbreking van de regelmatige arbeid gedurende de zondag een publiek feit is.

De wet moet voorzien in verplichte arbitrage als werkgevers en werknemers geen overeenstemming kunnen bereiken over de arbeidsvoorwaarden. De overheid heeft het recht in de loon- en prijsvorming in te grijpen wanneer maatschappelijke organisaties of personen door hun invloed op lonen en prijzen de goede voortgang van het openbare leven dreigen te verstoren.

Voorzover de overheid bij de inkomensvorming betrokken is, moet zij vooral prestatie en behoefte van de inkomensgerechtigden in aanmerking nemen. Zolang de munt niet in een constante verhouding staat tot het peil van de nationale bestedingen, moet de overheid mogelijkheden scheppen dat in elk geval de pensioenen van ambtenaren en particulieren in die constante verhouding tot het peil van de nationale bestedingen kunnen staan.

De overheid moet aan behoeftigen die van particulieren en kerken geen hulp meer krijgen, barmhartigheid bewijzen. Zij behoort hen van het nodige te voorzien en hen in trouw aan Gods Wet zo mogelijk in te schakelen bij het ontwikkelingsproces in de samenleving. Zij moet het treffen van persoonlijke voorzieningen en de hulp van particulieren voortdurend aanmoedigen en in bepaalde gevallen verplichten. Particuliere voorzieningen en diaconale hulpverlening moeten leiden tot het inperken van de overheidshulp, doch wel zo, dat de particuliere uitkering en de resterende overheidshulp tezamen een hoger bedrag vormen dan de overheidshulp alleen.

19.

Welzijn

Iedere burger is persoonlijk verantwoordelijk voor het treffen van de voorzieningen die hij nodig heeft om zijn taak te vervullen die voortvloeit uit de in art. 3 omschreven cultuuroverdracht. Ook hulp aan medeburgers die daartoe zelf niet in staat zijn, behoort tot zijn verantwoordelijkheid. Deze voorzieningen hebben betrekking op gezondheid, ontspanning, vorming en ontwikkeling, en dergelijke zaken.

De overheid moet de voorwaarden scheppen en instandhouden die het de burgers mogelijk maken hun taken te verrichten. Tevens heeft zij de zorg voor het ontdekken ontplooiën en bereikbaar maken van in de schepping aanwezige culturele rijkdommen.

Verlenen van subsidies kan daarbij een noodzakelijk instrument van de overheid zijn. Zij mag echter niet, door beheersing van het maatschappelijke leven, de vrijheid van ambt en beroep aantasten en de eigen verantwoordelijkheid ondergraven. Daarom dienen subsidies alleen te worden verleend als het werk van de betreffende instelling beantwoordt aan de roeping van de samenleving en in ieder geval ten dele een openbaar karakter bezit. Voor subsidiëring is geen plaats als het gaat om de geestelijke vorming van personen.

20.

Onderwijs; taal en cultuur

De overheid moet de vrijheid van onderwijs handhaven, die in de Grondwet is vastgelegd en die de mogelijkheid schept dat ouders zelf de verantwoordelijkheid dragen voor onderwijs en opvoeding van hun kinderen.

Het is van grote openbare betekenis dat aan scholen en instellingen deugdelijk onderwijs wordt gegeven. Dit onderwijs moet de kennis, het inzicht en de vaardigheid verschaffen, die nodig zijn voor de vervulling van de taak die de Allerhoogste aan burger en overheid geeft. Daarom dient de overheid de kosten van het particuliere en het openbare onderwijs, met inbegrip van hun beider randdiensten, in gelijke mate voor haar rekening te nemen. Omdat openbare scholen in karakter verschil-

len van particuliere, moet de overheid zoveel mogelijk nalaten subsidievoorwaarden voor particuliere scholen te koppelen aan wettelijke regelingen voor openbare scholen.

Het is voorts noodzakelijk dat de overheid voldoende openbare scholen in stand houdt voor leerlingen, die geen passende particuliere scholen kunnen vinden. Zij mag niet toestaan dat op openbare instellingen van onderwijs speculatieve filosofieën of de leer van een autonome moraal als goed aan de leerlingen worden voorgehouden. Het onderwijs dat van de overheid uitgaat, moet worden gegeven in overeenstemming met de hoge roeping van de regerende Oranjevorst en in eerbiediging van de Bijbel.

Ten aanzien van het hoger onderwijs moet de overheid de voorzieningen scheppen die nodig zijn voor de opleiding van wetenschappelijk geschoolde beroepskrachten en de beoefening van de wetenschappen. Zij dient daarbij te handelen overeenkomstig de grondwettelijke bepaling dat het openbare onderwijs wordt gegeven met eerbiediging van de vrijheid van godsdienstig belijden. Daarom moet zij de theologische faculteiten aan openbare of particuliere universiteiten, die in de praktijk een kerkelijke functie bezitten, niet bekostigen. Zij moet integendeel overgangsmaatregelen treffen, die het mogelijk maken openbare faculteiten om te zetten in particuliere en de bekostiging daarvan te beëindigen.

De overheid moet waarborgen, dat de Nederlandse taal overal binnen de rijksgrenzen in het officiële verkeer kan worden gebruikt. Zij moet de kennis en bekendheid van de Nederlandse taal en cultuur ook buiten onze grenzen bevorderen.

VOORUITZICHT

21.

Toekomst of ondergang; de finale van de wereldgeschiedenis en de vernieuwde aarde

Het behoort tot de taak van de regering, dat zij het volk wijst op het uitzicht van de toekomst. Zowel regering als volk zijn immers opgenomen in de ontwikkelingsgang van de historie. Deze ontwikkelingsgang is bepaald door God, die aan de volken hun woongebieden schenkt.

Dat uitzicht op de toekomst dient te worden beheerst door Gods statuut voor naties en mensen: Gerechtigheid verhoogt een volk, maar zonde is een schandvlek der naties (Spreuken 14 vs 34). Als de natie volgens deze regel leeft, blijft zij fris en jeugdig en krijgt zij de juiste bezieling.

Deze bezieling ontbreekt of wordt verlamd, als de overheid een ongefundeerd cultuuroptimisme van alleen maar hogere welvaart en louter aards geluk toont, of juist omgekeerd een ongefundeerd cultuurpessimisme van alleen maar schaduw van bedreiging en vernietiging. Evenzo raakt het doel van een natie - de ontplooiing van de samenleving tot eer van God - uit het zicht, als de overheid de ongebondenheid van de onderdanen vrij spel geeft, of omgekeerd naar de staatsalmacht grijpt.

De bezieling krijgt inhoud, als overheid en volk letten op Gods belofte, dat het een land goed zal gaan als het volgens Zijn geboden leeft, en op Zijn dreiging dat een land ten onder zal gaan als het zich overgeeft aan wetteloosheid en materialisme.

Dit alles moet voor de burgers van het Koninkrijk der Nederlanden temeer een aansporing zijn om de gerechtigheid van Gods Koninkrijk te zoeken in gespannen hoop op de toekomst. Tenslotte ligt de finale van de wereldgeschiedenis vast in het besluit van Hem, die Christus heeft gesteld tot het Licht van de wereld. Hij zal eens terugkomen en, nadat Hij als Hoogste Rechter gericht geoeffend heeft, de volken doen leven op de nieuwe aarde (Openbaring 21 vs 24).

Secretariaat GPV
Van Persijnstraat 17,
3811 LS Amersfoort
Postbus 439,
3800 AK Amersfoort
Telefoon 033 - 13546

